

VILT SOM MAT

Konferenssammanfattning

Kungliga skogs- och lantbruksakademien, 21 januari 2009

Text: Carl-Gustaf Thulin

BAKGRUND

För att belysa kunskapsluckor och forskningsbehov rörande etiska, miljö- och hälsomässiga aspekter av nyttjande av jaktvilt som mat arrangerades ett forskningsinriktat seminarium i *Kungliga skogs- och lantbruks akademiens* lokaler i centrala Stockholm. Fyra stycken forskare med olika bakgrund presenterade sin verksamhet och belyste de aktuella frågeställningarna. Jordbruksdepartementet, som har ett övergripande ansvar för dessa frågor, representerades av Robert Andrén, departementsråd och chef för Jakt-, fiske- och sameenheten. Svenska Jägareförbundets ordförande Torsten Mörner representerade de jaktliga intressena. Det var en intressant blandning deltagare på mötet, med representanter från vitt skilda intresseorganisationer, företagare, media, forskare och myndighetspersoner.

Robert Andrén inledde mötet med att deklarerera regeringens syn på viltet som naturresurs, och talade om satsningen på Sverige som matland (Sverige – Det nya matlandet). Svensk mat och svenska mattraditioner, där viltet utgör en naturlig och betydelsefull del, har stor potential att utvecklas som näring. Robert pekade på att maten är en mycket viktig del i turistnäringen (alla måste äta), och att möjligheten att marknadsföra konceptet bra mat i en naturskön miljö har stor utvecklingspotential.

Därefter tog de fyra forskarpresentationerna vid, med ett inledande anförande av **Göran Eriksson** från Sveriges Lantbruksuniversitet i Umeå som avhandlade de regionala skillnaderna i synen på viltet som ekonomisk resurs och jaktens sociala betydelse. Här presenterade helt färsk resultat från en uppföljande studie av attityder till jakt och vilt i olika delar av landet. Studie visar att acceptansen för jakt i Sverige ökar, men att den är villkorad till nyttoaspekten, i första hand viltet som matresurs. Hela 70% av de svenska hushållen använder under året vilt i kosthållningen, men i mindre grad så i storstadsregionerna än på landsbygden.

VILTET OCH KLIMATET

Det framförs ofta i debatt och diskussioner att viltkött är klimatsmart mat. Med den utgångspunkten, tog **Ulf Sonesson** vid Institutet för Livsmedel och Bioteknik (SIK) vid och presenterade det som kallas Livscykel analys (LCA). I en sådan görs beräkningar på vilken miljöpåverkan exempelvis en matprodukt har sammantaget under hela produktionsledet från födsel/sådd till tallrik. En jämförelse mellan exempelvis nötkött och griskött visar att nötköttets miljöpåverkan (mätt som kilo koldioxidekvivalenter/kilo kött) är tre- till fyra gånger större en griskött. Mycket preliminära och osäkra beräkningar på älg indikerar att älgköttet eventuellt kan ha lägre miljöpåverkan än griskött. Utförliga beräkningar saknas dock och mer forskning för att

klargöra just viltets miljöpåverkan efterlystes. Ulf avslutade med att rekommendera jägare som vill minska jaktens miljöpåverkan att köra mindre bil, utnyttja slaktkroppen bättre samt att fälla mer vilt under jakterna.

BRA MAT?

Nästa steg under dagen var att belysa hälsoaspekter på viltet som föda. Detta tog sig **Irene Mattison**, nutritionist på Livsmedelsverket, an. Irene presenterade en studie av näringsinnehållet i älgkött som visade att älgkött är magert, och att det fett som finns innehåller högre andel fördelaktiga fettsyror (ex. nyttiga Omega-3 fetter) än annat kött. Irene betonade dock att älg inte går att jämföra med fisk i det avseendet. Exempelvis innehåller lax mer än tjugo gånger så mycket Omega-3 fetter än älgkött per viktenhet. Älgköttet är även rikare på viktiga mineraler som järn och zink än exempelvis nötkött. Detta till trots menade Irene att det är viktigare att vi ur såväl ett hälso- som miljöperspektiv sänker vår köttkonsumtion överhuvudtaget än att vi byter ut exempelvis nötköttet mot älgkött. Hon efterlyst också fler näringsvärdesanalyser av viltkött, i synnerhet vildsvin som spås få en positiv populationsutveckling. Irene uppmanade avslutningsvis auditoriet att äta mer vilt i en vidare mening, dvs utöver jaktvilt även fisk från haven och bär från skogen.

ETISKA ASPEKTER PÅ JAKTEN

Per Sandin, forskare i etik vid Kungliga Tekniska Högskolan, presenterade en internationell konsensus i etikfrågor med jaktlig anknytning eftersom motsvarande studie i Sverige saknas. Argumentationen i jaktfrågor ryms mellan två extremer, dvs de som aldrig kan acceptera att djur jagas och de som inte har några som helst etiska betänkligheter med jakt. Per redogjorde för hur olika syften med jakten kan ha olika acceptans beroende på hur de uppfattas i samhället, där exempelvis nödvärn har mycket hög acceptans medan trofé jakt kan anses kontroversiellt. Han menade vidare att vissa argument för jakt, som exempelvis biologiska ("det är naturligt att jaga") fräntar människan möjligheten att göra en moralisk bedömning vilket anses vara en distinkt skillnad mellan människan och andra djur. Per avslutade med att ställa frågan om en jägare kan omvända en jaktmotståndare, och menade att det helt och hållet beror på vilken typ av argumentation som framförs. Att bemöta så kallade rättighetsargument ("djuren har rätt till sitt eget liv") är mycket svårare än att bemöta konsekvensargument ("jakt rubbar den ekologiska balansen").

JÄGARPERSPEKTIVET

Efter en lång och samtalsintensiv lunch återupptogs konferensen med ett anförande av Svenska Jägareförbundets ordförande **Torsten Mörner**. Torsten efterlyste viltet i den aktuella och tämligen omfattande debatten om mat, miljö och klimat. Han gav sedan en bakgrund till den svenska jakten, som i jämförelse med andra delar av Europa är att betrakta som en allmogejakt inriktad på nyttan med viltet, dvs viltet som mat. Den totala mängden viltkött som tas ut i Sverige uppgår till 12 – 18 000 ton per år, vilket motsvarar

ungefär 4% av den totala köttkonsumtionen. Älgköttet motsvarar ungefär 10% av mängden nötkött vi konsumerar och bara rådjursjakten genererar mer kött (2200 ton) än rennärningen (2000 ton). På många håll i landet är jakten redan nu en betydande näring, och för att underlätta spridningen av viltkött till icke-jägare efterlystes ett smidigare regelverk och minskad byråkrati för att gynna småskalig köttantering. Torsten framhöll även indirekta hälsoaspekter som jakten innebär, exempelvis ett sundare leverne, med mer omfattande naturnära fysisk aktivitet och en känsla för naturen. Slutligen presenterades Svenska jägareförbundets planer på att under våren starta "Svenska Viltmatakademin" som ska främja viltköttets status, samt informera om och anordna kurser i ämnen relaterade till vilt som mat.

AVSLUTANDE DISKUSSION

En stor del av den påföljande diskussionen kom att kretsa kring hur viltet ska tillgängliggöras för en bredare allmänhet. Det konstaterades att den konventionella produktions- och transportlinjen av tamdjurskött inte fungerar bra för vilt. Det ansågs allmänt bero på de kostsamma investeringar som regelverket påbjuder, vilket sätter hinder för småskalig verksamhet. Robert Andrén uppmanades att framföra synpunkterna till jordbruksministern.

Svårigheten att få jägarna att avyttra sitt kött, och inte bara fylla sina egna och släktens frysar, kom också upp. De låga inköpspriserna lyftes som en förklaring, en generell tveksamhet till att kommersialisera jakten en annan. Någon menade på att det var viktigt att uppmuntra jägarna att sälja mer av sitt kött. Det ansågs allmänt att i och med vildsvinsstammens förväntade tillväxt, skulle nog tillgängligheten på åtminstone vildsvinskött öka markant i framtiden, och möjligen öka tillgängligheten generellt.

Det blev även en del diskussioner om etik, bland om varför det var oetiskt att mata vildsvin med marshmallows. Som svar framhölls bland annat att det ger karies och inte är nyttig mat ens för människor. Det diskuterades även om svensk jaktetik faktiskt rent utav är så god att den i sig kan fungera som ett argument för svenskt viltkött och ett möjligt exportargument för jaktturism. Det diskuterades även om huruvida en älg kan anses leva ett lyckligare liv än ett tamdjur.

Avslutningsvis kan sägas att dagen bjöd på spännande och mycket väl framförda presentationer. Kanske inspirerade den föregående dagens installationstal av "vår" nya president? Presentationerna bjöd på en hel del överraskningar, många viktiga frågor dryftades och kunskapsbehov lyftes fram. På forskningssidan efterlystes livscykelanalyser och näringsvärdesanalyser på viltkött och på nyttjarsidan blev det fokus på tillgänglighet, entreprenörskap och regelverk. På det hela taget tycktes såväl deltagare som föredragshållare vara ense om att vilt är bra mat, och att viltets betydelse som mat kan väntas öka i framtiden.

Konferensen var ett samarrangemang mellan *Kunliga skogs- och lantbruksakademien* och *Centrum för vilt- och fiskforskning*. Mötet och den efterföljande diskussionen modererades av **Lars Krögerström** från Vetenskapsjournalisterna.